

En nordnorsk litteraturstrategi

Asbjørn Jaklin under Ferske bøker på Ordkalotten internasjonale litteraturfestival 2014. Foto: Troms fylkesbibliotek/Guro Nesse

INNHOLD

Mål for en nordnorsk litteraturpolitikk	3
Litteratur i Nord-Norge	3
Hovedmål. Styrke produksjon av nordnorsk litteratur	5
<i>Strategi 1. Produksjon. Styrke forfatterøkonomien</i>	6
<i>Strategi 2. Produksjon. Styrke nettverk og møteplasser for forfattermiljøet</i>	8
Hovedmål: Styrke formidling av nordnorsk litteratur	9
<i>Strategi 1. Formidling. Styrke formidlingssamarbeidet i landsdelen</i>	10
<i>Strategi 2. Formidling. Styrke formidlingsarenaer</i>	11
Hovedmål: Styrke samarbeidet mellom ulike kunstuttrykk.....	11
<i>Strategi 1. Stimulere til mer samarbeid mellom kunstfeltene</i>	12
Gjennomføring av strategien	12
Vedlegg A.....	13
Vedlegg B.....	14

MÅL FOR EN NORDNORSK LITTERATURPOLITIKK

Samarbeidet om kulturen i Nord-Norge er nedfelt i Den nordnorske kulturavtalen: «Det nordnorske kultursamarbeidet skal bidra til et profesjonelt kulturliv som er mangfoldig, inkluderende, med høy kvalitet og er en drivkraft for utvikling og vekst i landsdelen».

I avtalen står det at:

Fylkeskommunene ønsker å styrke nordnorsk litteratur i nær dialog med aktører og forfattere, forlag, festivaler, bibliotek og andre produsenter og formidlere. Fylkeskommunene skal bidra til bedre rammebetingelser for forfattere og for formidling av litteratur. Dette omfatter både produksjon, arena for formidling, kompetansearbeid og nettverksbygging regionalt, nasjonalt og internasjonalt. Det må stimuleres til økt samarbeid med andre kunstformer, særlig film og teater.¹

Målet med en strategi for litteratur i Nord-Norge er å styrke produksjon og formidling av nordnorsk litteratur. Strategien skal fungere som et redskap og en plattform for økt samarbeid om litteraturen i landsdelen. Fylkesbibliotekene i de tre fylkene har i samarbeid kommet fram til strategien, og vil ha hovedansvaret for at den blir fulgt opp. I arbeidet med strategien har flere organisasjoner og institusjoner i litteratur- og kulturmiljøet fått komme med innspill. De har bidratt sterkt til resultatet av strategien, og det er også naturlig at de bidrar til å realisere den. I strategien er det lagt vekt på samarbeid i hele landsdelen. Det er derfor institusjoner og organisasjoner med hele landsdelen som nedslagsfelt som har bidratt med innspill.

LITTERATUR I NORD-NORGE

Med litteratur i strategien mener vi skjønnlitteratur og sakprosa som er produsert og/eller utgitt i landsdelen. I strategien vil det i hovedsak bli lagt vekt på produksjon av skjønnlitteratur, men formidling av *både* skjønnlitteratur og sakprosa.

Å lese og å uttrykke seg på eget språk gir lettere tilgang til offentlig ordskifte og er viktig for å ivareta demokrati og ytringsfrihet. God skjønnlitteratur og sakprosa er med på å skape identitet og tilknytning til landsdelen. «Ingen kan i dag trekke i tvil hvilken betydning hovedtendensene i nordnorsk litteratur har hatt for identitet, selvbilde og historisk sammenheng» uttalte Finn Stenstad i *Nordnorsk kulturhistorie* i 1994. Han advarte samtidig mot at den samme litteraturen kan sementere fortellinga om det nordnorske, og at den derfor må fornyes kontinuerlig. Samtidslitteraturen er av vesentlig betydning for hvordan landsdelen sees og ser seg selv. Litteraturen kan bli brukt til andre kunstuttrykk som film og teater, og bidra til at et oppdatert bilde av landsdelen når ut til enda flere.

Nordnorsk litteratur har gjort seg merkbar både nasjonalt og internasjonalt. Nobelprisvinneren Knut Hamsun er en av Norges aller mest kjente forfattere gjennom tidene, med et stort internasjonalt publikum. Flere av bøkene hans er tydelig inspirert av landsdelen og tida han bodde her. Herbjørg Wassmo er en av landets mest populære forfattere både i salg i

¹ I strategien er det lagt vekt på teater og film i samarbeid og manusutvikling. I et videre arbeid bør andre kunstuttrykk som musikk og visuell kunst også ses på i sammenheng med tverrfaglige produksjoner med litteratur, da disse er like viktige for å fremme nordnorsk litteratur og formidlinga av den.

bokhandel og gjennom utlån i bibliotek. Bøkene hennes har blitt filmatisert og hun har mottatt Nordisk råds litteraturpris. Endre Lund Eriksen er en av Norges mest kjente barnebokforfattere. Flere av bøkene til disse forfatterne er knyttet til landsdelen. De har alle bodd deler av livet sitt her og har lokal tilknytning. God litteratur skaper oppmerksomhet om landsdelen som vekker en stolthet for Nord-Norge.

Litteraturen har hatt mye å si for reiselivet og turistnæringa i landsdelen. Hamsunsenteret og Petter Dass-museet er to litterære museum som har bidratt til reiselivet på Hamarøy og Alstahaug. Begge institusjonene legger vekt på formidling av forfatterskapet til de to forfatterne og formidling av annen nordnorsk litteratur.

I strategien blir det tatt hensyn til språklig mangfold. Samisk og kvensk litteratur blir behandlet på lik linje med annen nordnorsk litteratur. Sametingsrådet la fram ei melding om samisk litteratur i desember 2016, som forventes behandlet i Sametings plenum våren 2017. Arbeidet med en nordnorsk litteraturpolitikk er sett i sammenheng med den samiske.

Nordnorsk litteraturstrategi

Strategien har tre hovedmål: Disse er å styrke produksjon av nordnorsk litteratur, styrke formidling av nordnorsk litteratur og å styrke samarbeidet mellom ulike kunstuttrykk. Hvert mål har sine strategier med tiltak som skal ivareta interessene til de ulike aktørene i litteraturmiljøet. Fylkesbibliotekene i de tre fylkene vil i samarbeid med litteraturfeltet i landsdelen arbeide for å realisere tiltakene og følge opp strategien. Det er lagt opp til mer samarbeid og større utveksling av kompetanse og bidrag mellom de ulike aktørene, som fylkesbibliotekene vil legge til rette for. For å gjøre den nordnorske litteraturen synlig både i landsdelen og utenfor, må det settes i verk tiltak i samarbeid mellom ulike institusjoner og aktører både i litteraturfeltet og gjennom andre kunstfelt. Særlig folkebibliotek og Den kulturelle skolesekken skal arbeide for å gjøre den nordnorske litteraturen mer synlig. Sammen med fylkesbibliotekene vil de skape møteplasser og sette av midler til formidling. Viktige aktører er i tillegg til bibliotekene; Nordnorsk forfatterlag, Den kulturelle skolesekken, Norsk Forfattersentrum Nord og de ulike litteraturfestivalene i landsdelen.

HOVEDMÅL. STYRKE PRODUKSJON AV NORDNORSK LITTERATUR

Utfordringer

I arbeidet med strategien har det kommet fram flere utfordringer. Det er få forlag av noenlunde størrelse i Nord-Norge, og det er flere forlag som satser på sakprosa heller enn skjønnlitteratur. De forlagene som fins har lite ressurser og har ikke den kvalitative oppfølgingen som trengs for å bygge opp et forfatterskap. Flere forfattere gir derfor ut bøker på forlag i Oslo eller Bergen. Dialogen med litteraturfeltet har vist at lokale forlag kunne gi den nordnorske forfatteren en større grad av identitetsfølelse og et viktig tilskudd til et lokalt litterært miljø. Forlagsøkonomi er en utfordring som strategien ikke går inn i.

Ei anna utfordring litteraturmiljøet både nasjonalt og regionalt står overfor er produksjon av e-bøker. De siste årene har tilfanget av e-bøker blitt større, men det er fortsatt mye usikkerhet rundt dette formatet. Flere forfattere velger å gi ut e-bøker som sjølpublisering, uten at teksten deres har gått igjennom en redaktør. Denne litteraturen er ikke kvalitetssikret og blir ikke tatt inn i bibliotek. Den blir også i liten grad tatt inn i bokhandel. Produksjon og distribusjon av e-bøker er billigere enn tilsvarende for papirbøker, og e-bøker må derfor være et attraktivt format i bedrifter med liten produksjon. Dette er en del av forlagsvirksomheten som ikke blir omtalt videre i denne strategien. Formidling av e-bøker har bibliotekene i regionen erfaring med. Dette foregår i stor grad på same måte som formidling av fysiske bøker. I strategien blir derfor forlagsproduserte e-bøker behandla på lik linje som fysiske bøker når det gjelder formidling.

Strategien legger vekt på å styrke kvaliteten og produksjonen av litteratur i regionen. Dette kan gjøres ved å styrke den skapende krafta som er forfatteren. For å nå målet om å styrke produksjon av nordnorsk litteratur er det derfor nødvendig å se på både den etablerte

forfatteren og på rekruttering til feltet. For å sikre rekruttering blant nordnorske forfattere fins det allerede flere tiltak. For barn og unge kommer det tilbud om skriveverksteder gjennom Den kulturelle skolesekken (DKS). Skrive- og dramaleiren i Nordland er også et tilbud til ungdom som ønsker å skrive og få tilbakemelding på tekstene sine, og å møte andre med samme interesse som seg sjøl. Nordnorsk forfatterlag har samarbeidd med flere litteraturlag med amatørskribenter, og bruker av midler de får tildelt for å sette i verk tiltak for dem. Denne samhandlingen bidrar til å styrke produksjonen og interessen for litteratur i landsdelen. Likevel er det viktigste initiativet i landsdelen forfatterstudiet ved UiT – Norges arktiske universitet. Til denne utdanninga kommer det hvert år flere lokale og tilreisende forfatterspirer. Ved å gjøre det mer attraktivt å etablere seg og leve som forfatter i nord kan det bli mulig å få flere til å bli værende i landsdelen.

Strategi 1. Produksjon. Styrke forfatterøkonomien

Litteraturstrategien er ment å øke tilveksten av profesjonelle utøvere, det vil si forfattere som har gitt ut verk som har gått igjennom en kvalitetssikring, enten gjennom medlemskap i en forfatterorganisasjon eller ved å bli kjøpt inn av Norsk kulturråd. Forfattere blir vurdert ut fra teksten de skriver. Det er teksten som ligger til grunn når kvalitet for en forfatter og kunstutøver skal vurderes ved opptak til for eksempel Nordnorsk forfatterlag og Den norske Forfatterforening. For at nordnorske forfattere skal få utvikle seg og bli gode, er det avgjørende med tid og økonomi til produksjon. Økonomiske virkemiddel som kan styrke produksjon er etterlengta i regionen. Forfattere passer ikke inn i andre støtteordninger, og det trengs derfor øremerka midler gjennom egne stipend. Både enkeltforfattere og Nordnorsk forfatterlag har i årsmøte meldt tilbake at det viktigste virkemidlet for å fremme nordnorsk litteratur er tilgang til stipend til forfattere i alle tre fylkene.

- **Arbeidsstipend for forfattere**

De nasjonale forfatterstipendene, som kan søkes gjennom Norsk kulturråd, går sjelden til forfattere i Nord-Norge. Siden 2011 har fire forfattere fra Nord-Norge fått Kulturrådet sitt kunstnerstipend, og to forfattere under 35 år har mottatt kunstnerstipend for unge kunstnere. Det er en stor tyngde av forfattere i østlandsregionen som tar imot disse. I 2013 gikk 20 av 23 skjønnlitterære stipend til Østlandet, i 2016 gjaldt dette 15 av 18 litterære, de resterende tre gikk til Hordaland. Ingen forfattere i Nordland eller Finnmark har fått kunstnerstipend mellom 2013 og 2016. I 2014 gikk alle sju arbeidsstipend til dramatikere til Oslo. Ingen nordnorske forfattere er mottakere av staten si garantiinntekt for kunstnere per april 2016. Den norske Forfatterforening disponerer midler fra bibliotekvederlaget til stipend. Av 70 hovedstipend de siste fire årene er ett gått til forfatter bosatt i Nord-Norge. Stipend tildeles uavhengig av medlemskap.

Nordnorsk forfatterlag ønsker at det opprettes ett årlig stipend pr. fylke på kr 100 000. Kriteriene og forvaltningen av et slikt stipend må legges til fylkeskommunene. Stipendmottakeren vil i tillegg til arbeidstid kunne få positiv oppmerksomhet, noe som vil fremme forfatteren og litteraturen både regionalt og nasjonalt. Et alternativ kan være å

etablere ett stipend på landsdelsnivå og i tillegg legge rette for at nordnorske forfattere får anledning til å promotere seg på nasjonale arenaer, og slik styrke sitt kandidatur for nasjonale stipend.

Anbefaling:

Det etableres ett stipend på landsdelsnivå. I tillegg settes det av kr 150 000 i stimuleringsmidler som skal gi nordnorske forfattere anledning til å promotere seg på nasjonale arenaer, og slik styrke sitt kandidatur for nasjonale stipend. Det utvikles egne kriterier for midlene. Tildelingen skjer i samarbeid mellom de tre fylkeskommunene og Nordnorsk forfatterlag.

Ansvar: Det nordnorske kultursamarbeidet og Nordnorsk forfatterlag

- **Litteraturpriser**

Litteraturpriser er også en måte å styrke økonomien til forfatterne på. Havmannprisen er den eneste litteraturprisen i Nord-Norge. Den er eid av Nordland fylkesbibliotek, Rana bibliotek og Helgeland sparebank, som også finansierer prisen. I 1998 ble Havmannprisen fast etablert som landsdelspris for beste nordnorske bok, tildelt etter vurdering av en fagjury. Ved tildeling skal det legges vekt på skjønnlitterære og fortellermessige kvaliteter. Som skjønnlitterære kvalitetskriterier vurderes språk, innhold og originalitet. Prisen utdeles under Havmann dagene i Mo i Rana av Rana bibliotek og Nordland fylkesbibliotek i samarbeid med Helgeland sparebank, Ark Mo og Norsk forfattersentrum. Havmannprisen er blitt en pris som får nasjonal oppmerksomhet og som bidrar til formidling av både de nominerte og prisvinneren.

Priser av denne typen bidrar å gi heder og ære til vinnerne, og bidrar til et formidlingsarbeid rundt nordnorsk litteratur. I tillegg er den økonomiske gevinsten med på å styrke videre litteraturproduksjon. En litteraturpris vil gi økt oppmerksomhet til forfatter og verk, og har et potensial for nasjonal markedsføring. For å styrke produksjon og formidling av barne- og ungdomslitteratur kan det etableres en nordnorsk litteraturpris for barne- og ungdomslitteratur etter modell av Havmannprisen.

Anbefaling: Det etableres en nordnorsk litteraturpris for barne- og ungdomslitteratur etter modell av Havmannprisen. Etersom Nordland allerede har ansvar for Havmannprisen bør Troms og/ eller Finnmark fylkesbibliotek administrere en eventuell ny pris. Etablering av prisen og utvikling av kriterier skjer i samarbeid mellom alle de tre fylkene. Prisen skal omfatte forfattere i hele landsdelen. Det søkes samarbeid med næringsliv for finansiering.

Folkebibliotekene i landsdelen bruker formidlingsarbeidet som blir lagt ned i prisutdelingene, og markedsfører prisene gjennom sine kanaler.

Ansvar: Fylkesbibliotekene

- **Talentprogram for ferske forfattere**

Det er viktig å drive allsidig rekruttering til litteraturfeltet for å sikre produksjon av litteratur i landsdelen i framtida. Et tiltak for å styrke unge eller nyutdanna forfattere kan være å etablere talentprogram for ferske eller unge forfattere i nord. Talent-Norge-programmet er et eksisterende program der forfattere får stipend, profesjonell oppfølging og annen hjelp til å bli etablert som kunstnere. Deltakelse i programmet forutsetter privat delfinansiering, Sparebanken Nord-Norge Kulturnæringsstiftelsen er en aktuell samarbeidspartner. Initiativet til å knytte seg til talentprogrammet må komme fra forfattermiljøet.

Formidlingsaktørene, som DKS, bibliotek og festivaler kan samarbeide med et eventuelt talentprogram gjennom å forplikte seg til å formidle nye talent i de tre fylkene.

Ansvar: Nordnorsk forfatterlag og DKS i de tre fylkene

Strategi 2. Produksjon. Styrke nettverk og møteplasser for forfattermiljøet

For å styrke forfattermiljøet i landsdelen er det viktig med møteplasser og nettverksbygging, både lokalt, regionalt, nasjonalt og internasjonalt. Forarbeidet til strategien viser at informasjon og kommunikasjon innafor feltet er ei utfordring, og det er derfor ønskelig å etablere møteplasser for hele det litterære kretsløpet. Deltakelse på festivaler og konferanser er derfor viktig for å kunne møte andre i litteraturmiljøet, dette igjen vil stimulere til samarbeid og produksjon. Litteraturfestivaler er naturlige møteplasser for forfattere og publikum. Bibliotek har sine egne møteplasser, men festivalene fungerer bare i begrenset grad som møteplass for bibliotekmiljøet. Bokhandlene inngår i liten grad på eksisterende litterære møteplasser, og er de som i størst grad har etterlyst informasjon om det nordnorske. En sentral aktør for å bygge nettverk og kompetanse i forfattermiljøet er Nordnorsk forfatterlag. Forfatterlaget får støtte fra fylkeskommunene gjennom Den nordnorske kulturavtalen. Støtten er viktig for drift av laget og går ut igjen til medlemmene. Forfatterlaget binder sammen litteraturmiljøet i regionen og bidrar til møteplasser og utvikling for laget sine medlemmer. Forfatterlaget er en sentral samarbeidspart i gjennomføringa av litteraturstrategien.

- **Etablere arbeidsplasser og arbeidsfellesskap**

Det er behov for arbeidsplasser og arbeidsfellesskap for forfatterne. Slik kan forfatterne være en del av et faglig miljø. I Tromsø er det allerede etablert ei skrivestue, Stabburet, der flere forfattere fra byen har skriveplass. Siste år har disse fått økonomisk tilskudd fra Troms fylkeskommune, men dette er ikke institusjonalisert. Det bør undersøkes nærmere om det er mulig å etablere flere slike skriveplasser, gjerne i samarbeid med vertskommunen. Det bør også undersøkes om det er mulig å etablere residensprogram gjennom for eksempel Artist in residence-programmet. Dette bør i tilfelle skje i samarbeid med etablerte litteraturinstitusjoner i landsdelen. Et residensprogram vil kunne ha en effekt på samarbeid internasjonalt og bidra til å gjøre landsdelen mer attraktiv både for de som allerede bor her og for forfattere som ønsker å la seg inspirere av den. Både skriveplasser og residensprogram vil ha en positiv effekt på samarbeid og prosjekt mellom kunstnere og resten av litteraturmiljøet, for eksempel Forfatterstudiet ved UiT-Norges arktiske universitet. I de byene og kommunene der det er

etablert fribyforfatterordning bør denne samarbeide med det litterære miljøet. Et samarbeid vil påvirke og stimulere litteraturmiljøet, både lokalt og regionalt.

- **Møtesteder for nettverk- og kompetanseheving for litteraturmiljøet**

Et årlig møtepunkt for litteraturmiljøet kan bidra til nettverksbygging og kompetanseheving for kunstfeltet. Et slik treffpunkt kan legges til et allerede eksisterende arrangement for å gjøre det attraktivt for et bredt miljø. Treffpunktet bør være for hele det litterære kretsløpet og samarbeidsparter som film og teater. Det bør være fokus på å utvikle forfatteren som merkevare og bedrift. Et felles treffpunkt vil i tillegg til å skape et møtested også skape utvikling og nytt engasjement for litteraturmiljøet. Målet er å få til fruktbare møter og foredrag som vil styrke feltet sin kompetanse og samarbeid. De som arbeider med å formidle litteratur i landsdelen vil få en arena der de kan få kjennskap til ny litteratur og nye stemmer. En aktuell samarbeidspart her er Innovasjon Norge Arktis. Gjennom programmet Kreative næringer vil de være en aktuell økonomisk samarbeidspartner. Innovasjon Norge kan ikke støtte produksjon, men gjennom å gi støtte til nettverksbygging og kompetanseheving vil forfatterne i landsdelen ha bedre forutsetninger til å etablere seg sjøl som bedrifter. Dette kan igjen ha en positiv effekt på forfatterøkonomien.

Ansvar: Nordnorsk forfatterlag, Norsk forfattersentrum Nord, Innovasjon Norge Arktis, Nordland, Troms og Finnmark fylkeskommuner sammen med litteraturfestivalene i landsdelen.

HOVEDMÅL: STYRKE FORMIDLING AV NORDNORSK LITTERATUR

Utfordringer

Formidling av litteratur er å gjøre litteraturen kjent for et publikum. For å styrke formidlinga av nordnorsk litteratur er det avgjørende at det finnes et litterært grunnlag, derfor er forfatteren en viktig aktør i formidlinga.

Per i dag er det lite litteraturkritikk i region- og lokalaviser. Dette gjør at litteraturen som blir gitt ut i landsdelen ikke får den oppmerksomheten den trenger for å nå ut til et større marked. Små forlag har ikke ressurser til markedsføring i samme grad som store forlag. Bibliotek og litteraturfestivaler er viktig for å gjøre den nordnorske litteraturen kjent. Bibliotekene er sentrale arenaer for litteraturformidling i regionen. Bokhandlere i landsdelen er også naturlige formidlingsarenaer.

I arbeidet med å gjøre nordnorsk litteratur kjent både regionalt og nasjonalt er Den kulturelle skolesekken en svært aktuell arena. DKS er en stor formidlingsaktør og den eneste som når alle barn. Tilgangen til gode nordnorske litteraturproduksjoner er begrenset. Samarbeid mellom fylkene om etterspørsel og formidling kan stimulere til bedre og flere litteraturproduksjoner.

Bibliotekene formidler den lokale litteraturen, både skjønnlitteratur og sakprosa, men etterlyser mer kvalitet, bedre distribusjon og bedre markedsføring av bøker som blir gitt ut i

landsdelen. Det samme etterlyser bokhandlene som opplever at det er vanskelig å få oversikt over hva som blir utgitt av nordnorsk litteratur. Mange små forlag gjør markedet uoversiktlig. Den lokale og regionale litteraturen er etterspurt, men ikke alltid like tilgjengelig. Et samarbeid mellom bibliotek og bokhandel om informasjonsarbeid knyttet til den nordnorske litteraturen kan bidra til å utvikle det litterære kretsløpet i landsdelen.

Strategi 1. Formidling. Styrke formidlingssamarbeidet i landsdelen

Folkebibliotekene er viktige litteraturinstitusjoner i landsdelen. Disse fins i hver kommune og driftes på kommunale budsjett. Bibliotekene er pålagt gjennom lov å drive aktiv litteraturformidling, og å vektlegge «kvalitet, allsidighet og aktualitet». I den reviderte folkebibliotekloven er det lagt større vekt på bibliotekene sin rolle som møteplass. Bibliotekene skal være lokale litteraturhus som fremmer litteratur og lesestimulering gjennom blant annet litteraturarrangement, forfatterturnéer og aktiviteter for barn og unge. De skal samarbeide med andre aktører og samarbeidspartnere når det gjelder arrangement og aktivitet i bibliotekene, som for eksempel festivaler.

- **Formalisert biblioteksamarbeid om nordnorsk litteratur**

Fylkesbibliotekene bidrar til utvikling av folkebibliotekene. De har ansvar for at folkebibliotekene har tilgjengelig den kompetansen de trenger for å utøve arbeidet sitt. De arbeider med tiltak for kompetanse og utvikling gjennom prosjekt og samarbeid mellom kommune og fylke. På denne måten bidrar fylkesbibliotekene allerede til å styrke bibliotekene som formidlingsarena. I arbeidet med å realisere strategien og hovedmålene er det fylkesbibliotekene i landsdelen som sammen, og hver for seg, har ansvaret for oppfølging. Disse vil igjen ta initiativ og samarbeide med folkebibliotekene i de tre fylkene.

De tre fylkesbibliotekene i landsdelen skal samarbeide om formidling av den nordnorske litteraturen og stimulere folkebibliotekene i landsdelen til å formidle nordnorske utgivelser på både fysiske og digitale arenaer. Samarbeidet må omfatte markedsføring av litteraturpriser, stipend og litteraturfestivaler på tvers av fylkesgrensene. Forfattermiljøene, DKS, utdanningsinstitusjoner, festivaler, Hamsunsenteret og Petter Dass-senteret må også involveres i samarbeidet.

Folkebibliotekene i landsdelen bør gjøre nordnorsk skjønnlitteratur bedre kjent også gjennom digitale virkemidler. Her kan Litteraturnett Nord-Norge spille en stor rolle. Dette er en portal som viser litteratur som er utgitt i eller handler om landsdelen. Nordland fylkesbibliotek har ansvaret for tjenesten og arbeider med å videreutvikle den. De øvrige fylkesbibliotekene og folkebibliotekene i landsdelen kan bidra til portalen og samarbeide om å gjøre den mer kjent både regionalt og nasjonalt.

Anbefaling: De nordnorske fylkesbibliotekene får i oppdrag å opprette et samarbeid som får som hovedmål å fremme nordnorsk litteratur i folkebibliotek og på andre arenaer.

Ansvar: Nordland, Troms og Finnmark fylkesbibliotek

- **Etablere et samarbeid om litteratur i DKS i landsdelen**

Per i dag er det i hovedsak fylkesbibliotekene som har ansvaret for litteratur i skolesekken. I Nord-Norge kan de tre fylkesbibliotekene samarbeide om formidling av nordnorsk litteratur på denne arenaen. Her bør det også søkes samarbeid med andre kunstuttrykk.

Anbefaling: For å sikre gode lokale og regionale DKS-produksjoner som kan bli tilbydd for landsdelen og for andre fylker bør det legges opp til et landsdelssamarbeid om etterspørsel og formidling av nordnorske litteraturproduksjoner.

Ansvar: Norsk Forfattersentrum Nord, Nordland, Troms og Finnmark fylkesbibliotek og DKS i fylkene

Strategi 2. Formidling. Styrke formidlingsarenaer

Som følge av strategien vil også fylkesbibliotekene utvikle rutiner for samarbeid mellom bibliotek og litteraturmiljøet ellers. Dette vil bidra til ei styrking av flere formidlingsarenaer.

Litteraturfestivaler er i tillegg til bibliotekene og DKS de viktigste arenaene for litteraturformidling i landsdelen. Gjennom festivalene når en ut til et bredt publikum og litteraturmiljøet i landsdelen kan samarbeide. Det er en unik sjanse for en forfatter å møte publikum og omvendt. Dette kan føre til dialog om litteraturen som igjen kan bidra til samtale, diskusjon og sette litteratur og tema på dagsorden. Litteraturfestivaler foregår gjerne på flere arenaer og kan slik bidra til at flere får mulighet til å delta på arrangement, for eksempel gjennom forfatterturnéer i forkant av festivalen som ved Finnmark internasjonale Litteraturfestival.

- **Styrke litteraturfestivaler i landsdelen**

Litteraturfestivalene er arenaer for samarbeid mellom de ulike aktørene i litteraturfeltet og er naturlige møtesteder for dem som arbeider og er interessert i litteratur. Festivalene bør styrkes gjennom samarbeid og utvikling, slik at de er relevante for både publikum og litteraturmiljøet. Bibliotekene er naturlige samarbeidspartnere både på lokalt og regionalt nivå.

Anbefaling: Samarbeidet mellom bibliotek og litteraturfestival videreutvikles.

Ansvar: Litteraturfestivaler, Norsk forfattersentrum Nord, Nordnorsk forfatterlag, fylkesbibliotekene og folkebibliotekene.

HOVEDMÅL: STYRKE SAMARBEIDET MELLOM ULIKE KUNSTUTTRYKK

Utfordringer

Det har vært gode samarbeid mellom teater og litteraturmiljøene i landsdelen. I Troms og Finnmark har samarbeid mellom forfattere og teater resultert i flere priser for ny dramatikk. Regionteatrene ser det som sin oppgave å formidle nordnorsk dramatikk, gjerne gjennom nyskrevet dramatikk eller gjennom omarbeidelse av skjønnlitterære utgivelser. Det er et ønske om mer samarbeid om kompetansedeling mellom litteratur og scene.

De frie teatermiljøene er også sterke samarbeidspartnere gjennom scenetekstival, festivaler og kompetansedeling. Det er tekst og idé som ligger til grunn for et godt teaterstykke eller en god film. Når film- og teatermiljøet samarbeider med litteraturmiljøet vil disse tre kunstuttrykkene ha mye å hente fra hverandre.

Strategi 1. Stimulere til mer samarbeid mellom kunstfeltene

- **Videreføre etablert samarbeid mellom teater, film og litteratur**

Samarbeidet regionteatrene har med litteratur- og de frie teatermiljøene bør fortsette. Samarbeidene er med på å løfte og utvikle nordnorske tekster for teaterscene. Det er også viktig å møte litteratur på nye arenaer og i andre former. Derfor bør eksisterende festivaler oppfordres til å vise sammenheng mellom ulike kunstuttrykk og tema i samarbeid med det lokale og regionale litteraturmiljøet. Festivaler som Scenetekstivalen, som blir arrangert av RadArt i Tromsø, er eksempel på et slik sted der samspill mellom tekst og scene er viktig. For å heve og bevare kompetanse på tverrfaglige produksjoner er det viktig at samarbeidet som fins i dag mellom teater-, film- og litteraturmiljøet fortsetter. Dette gjelder også samarbeid mellom filmorganisasjoner, for eksempel samarbeid om manusskrivekurs eller arrangement fra bok til film, som Ordkalotten har hatt med Nordnorsk filmsenter.

- **Etablere møteplasser mellom kunstuttrykkene**

I et litterært bransjetreff som er omtalt under strategi om å utvikle nettverk og møteplasser vil det være aktuelt å invitere aktører fra andre kunstfelt for å stimulere og inspirere til samarbeid. Det vil også være aktuelt for litteraturmiljøet å delta på tilsvarende bransjetreff for de andre kunstmiljøene.

Ansvar: Nordnorsk forfatterlag, Norsk Forfattersentrum Nord i samarbeid med teater- og filmmiljøet.

- **Vise fram ulike kunstuttrykk på festivaler**

Ved å være på andre arenaer vil litteraturen bli mer synlig, som for eksempel på Festspillene i Nord-Norge. Her er det flere kunstuttrykk som er representert, og litteraturen og samarbeidet med de andre kunstuttrykkene kan bli gjort synlig. Når andre festivaler skal brukes som formidlingsarena bør det lokale folkebiblioteket eller fylkesbiblioteket være en samarbeidspart eller initiativtaker. Det samme gjelder for litteraturfestivaler ved at de tar inn andre kunstuttrykk i sitt program.

Ansvar: Fylkesbibliotek og folkebibliotek i samarbeid med festivaler

GJENNOMFØRING AV STRATEGIEN

Det må etableres et organisert og formelt samarbeid mellom de tre fylkeskommunene for å lede gjennomføringa av strategien.

I en oppstartfase gjennomføres arbeidet som et prosjekt. Det avklares om det er mulig å skaffe ekstern finansiering til dette.

VEDLEGG A

Oversikt over aktører som har bidratt med innspill til strategien

Litteraturinstitusjoner

- Hamsunsenteret
- Forfatterstudiet ved UiT
- Norsk forfattersentrum Nord
- Fylkesbibliotekene i Nordland, Troms og Finnmark
- Et utvalg folkebibliotek
- Den kulturelle skolesekken i Nordland og Troms

Forfatterlag

- Nordnorsk forfatterlag

Litteraturfestivaler

- Ordkalotten internasjonale litteraturfestival
- Finnmark internasjonale litteraturfestival
- Reine ord – Lofoten internasjonale litteraturfestival
- Det Vilde ord

Økonomiske samarbeidspartnere

- Kulturnæringsstiftelsen SNN
- Innovasjon Norge Troms – Kulturnæringsprogrammet

Forlag og bokhandlere

- Orkana forlag
- ČálliidLágádus AS – Forfatternes forlag
- Et utvalg bokhandlere i landsdelen

Tverrfaglige produksjoner

- Nordland Teater
- Hålogaland teater
- Nordnorsk filmsenter
- Kunst- og filmfagskolen i Nordland

VEDLEGG B

Oversikt over eksisterende stipend- og tilskuddsordninger (et utvalg)

Forfatterstipend og kunstnerstipend (tildeling til forfatterpar i nord i parentes)

- Arbeidsstipend for kunstnere i Troms, hvert 6. år til forfatter (100.000 kr)
<http://www.tromsfylke.no/Tjenester/Kultur/Priser-stipend-og-legat/Arbeidsstipend-for-kunstnere>
- Kulturrådet kunstnerstipend unge forfatterpar (under 35 år):
<http://www.kulturradet.no/stotteordning/-/vis/arbeidsstipend-for-yngre-nyetablerte-kunstnarar>
(Siden 2011: Caroline Kaspara Palonen 2014,2016, Morten Wintervold 2012)
- Kulturrådet arbeidsstipend: <http://www.kulturradet.no/stotteordning/-/vis/arbeidsstipend>
(Siden 2011:Kjersti Kollbotn, Sigrid Merethe Hanssen, Heine Bakkeid, Tor Eystein Øverås)
- Andre kunstnerstipend fra kulturrådet: <http://www.kulturradet.no/stotteordninger>
- Forfatterforeningens vederlagsfond/stipend: <http://www.forfatterforeningen.no/stipend>

Fylkeskommunale tilskudd

- Gjennom Nordnorsk kulturavtale - Nordnorsk forfatterlag
- Nordland fylkeskommune - tilskudd til kulturprosjekter og arrangement
<https://www.nfk.no/tjenester/folkehelse/frivillighet/tilskudd-nfk/kulturprosjekter-og-arrangementer.749642.aspx>
- Gjesteatelier i Tromsø: <http://www.tromsfylke.no/leie-av-atelier>
- Festivaltilskudd Troms: <http://www.tromsfylke.no/Forside/Felles-tjenester/Tilskudd/Tilskudd-festivaler>
- Festivaltilskudd Nordland: <https://www.nfk.no/om-nordland-fylkeskommune/selvbetjening/tilskudd/>
- Festivaltilskudd Finnmark: <http://www.ffk.no/kultur/sok-tilskudd/festivaler.31235.aspx>

Nordnorske litteratur- og kulturpriser

- Havmannprisen (50.000 kr)
- Nordland fylkeskommunes kulturpris (50.000 kr)
- Troms fylkeskommunes kulturpris (25.000 kr)
- Finnmark fylkeskommunes kulturpris (30.000 kr)

Nasjonale tilskudd

- Kulturrådet litteraturproduksjon: <http://www.kulturradet.no/stotteordning/-/vis/litteraturproduksjon>
- Kulturrådet litteraturprosjekt: <http://www.kulturradet.no/stotteordning/-/vis/litteraturprosjekt>
- Kulturrådet tverrfaglige tiltak: <http://www.kulturradet.no/stotteordning/-/vis/tverrfaglige-tiltak>
- Kulturrådet litteraturformidling: <http://www.kulturradet.no/stotteordning/-/vis/litteraturformidling>
- Fritt ord: <http://www.frittord.no/prosjektstotte/programomrader>

Ekstern finansiering

- Sparebanken Nord-Norge - Kulturnæringsstiftelsen
- Innovasjon Norge Troms - Kreative Næringer
- Talent-Norge-program: <http://www.talentnorge.no/om-talent-norge/>